

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА ТА
АРХІТЕКТУРИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ С. КУЗНЕЦЯ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ХПІ»
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КПІ ІМЕНІ І. СІКОРСЬКОГО»
ХАРКІВСЬКИЙ СОЮЗ СТРАХОВИКІВ
ХАРКІВСЬКА ТОВАРНА БІРЖА
СПІЛКА ЕКОНОМІСТІВ**

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВОВИХ ПОСЛУГ

**Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної інтернет - конференції
19 листопада 2020**

*Присвячена 90-річчю Харківського національного університету
будівництва та архітектури*

Частина 1

ХАРКІВ 2020

УДК 365.7 (477)(082)
ББК 65.262. 2 я 43
П 78

П78 Проблеми розвитку ринку фінансових послуг. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції 19 листопада 2020 р. / Частина 1. - Харків: Харк. нац. ун-т будів. та архіт., 2020. – 44 с.

Подальший економічний розвиток України, поряд із використанням новітніх технологій, телекомунікацій та інформаційного простору, потребує створення відповідної бази для функціонального ринку національного капіталу, важливою складовою якого є фінансові послуги, а також посилення впливу фінансових інструментів та ці процеси.

Сфера фінансових послуг – одна з найперспективніших галузей економіки, що швидко розвивається. Вона охоплює широке поле фінансових послуг, які надаються фінансовими інститутами: банками, інвестиційними, страховими та лізинговими компаніями, ломбардами, різними фондами та біржами. Весь спектр фінансових послуг дістав широке висвітлення в цьому збірнику і, на наш погляд, буде корисним нашому читачеві.

Рекомендовано для науковців, фахівців у сфері фінансового ринку, здобувачів вищої освіти та інших зацікавлених сторін.

Редакційна колегія:
Успенко В.І., Солодовнік О.О., Докуніна К.І.

УДК 365.7 (477)(082)
ББК 65.262. 2 я 43

© Харківський національний університет
будівництва та архітектури, 2020

ЗМІСТ

Amit Kumar Goel, Popova L.M. Role of banks in economic development of Ukraine.....	4
Вінниченко О.В., Зеленцова А.О. Типи грошових систем: особливості, переваги та недоліки.....	5
Вінниченко О.В., Коваленко А.В. Пластикові картки – сучасний платіжний інструмент.....	7
Вінниченко О.В., Матвієнко С.С. Валютне регулювання і контроль в Україні.....	9
Вінниченко О.В., Степаненко В.М. Валютний курс і курсова політика.....	12
Вінниченко О.В., Тригуб Р.Г. Банки і небанківські фінансово-кредитні структури, як суб'єкти грошового ринку.....	14
Вінниченко О.В., Шегунова О.О. Формування та розвиток валютного ринку в Україні.....	16
Вінниченко О.В., Шумаков Б.Л. Валютні операції комерційних банків.....	18
Гранько К.Б. Кредитування будівельної галузі.....	20
Докуніна К.І., Тригуб Р.Г. Методи оцінки кредитних ризиків.....	23
Колєдіна К.О. Економічна сутність фінансової стійкості банку.....	24
Марченко О.В., Зеленцова А.О. Особливості бізнес-планування діяльності банківської установи.....	27
Солодовнік О.О. Заходи забезпечення безпеки банківської системи у зв'язку із пандемією коронавірусу.....	28
Солодовнік О.О., Іванов М.І. Стан та перспективи співпраці України з МВФ.....	31
Солодовнік О.О., Рейзер Є.Д. Розвиток співпраці України з ЄБРР та ЄІБ.....	33
Шептуха О.М. Управління непрацюючими активами банківської системи України.....	36
Шептуха О.М., Федоренко Н.С. Стан та перспективи розвитку депозитної діяльності банків України.....	39

СЕКЦІЯ 1 СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

ROLE OF BANKS IN ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE

Amit Kumar Goel

Assistant Professor, Department of Commerce & Business Management, Inegral University, Lucknow, India

Popova L.M.

Doctor of Law, Ph. D. in Economy, Associate Professor, Professor of Finance and Credit Department of Kharkiv. National University of Civil Engineering and Architecture

The banking system plays an important role in the modern economic world. Banks collect the savings of the individuals and lend them out to business- people and manufacturers. Bank loans facilitate commerce.

Manufacturers borrow from banks the money needed for the purchase of raw materials and to meet other requirements such as working capital. It is safe to keep money in banks. Interest is also earned thereby. Thus, the desire to save is stimulated and the volume of savings increases. The savings can be utilised to produce new capital assets.

The banking system in Ukraine has a two-level structure. The first level is represented by the National Bank of Ukraine (NBU) which is an independent central bank conducting monetary policy and having a monopolized right to issue Ukrainian national currency – hryvna. According to the Ukrainian Constitution, the main goal of NBU is to maintain the stability of the national currency. The second (lower) level is represented by commercial banks conducting their activities on financial markets. Ukrainian banks offer classical banking (depositing, lending) and investment (buying and selling securities) services.

Thus, the banks play an important role in the creation of new capital (or capital formation) in a country and thus help the growth process.

This research paper is an attempt to find the measures, how the banking system of Ukraine helps in the economic development of the country.

The main condition for the economic development of any country is to ensure the stability of the banking system, which is the most important and integral part of a modern market economy. Transparency and predictable development of the banking system can facilitate the ability of investors to forecast its activities and improve its attractiveness to other economic subjects.

Banks that own substantial share of financial, investment, industrial and other sectors of the economy are the backbone of the banking system. The redistribution of temporarily free funds, funnelling them into industries with a recurring need to mobilize additional capital can only be achieved by financially stable and reliable banks that are capable of withstanding the dynamic conditions of external and internal market environments. Banks must be reliable and ensure the safety of deposits held by legal entities and

individuals as well as protect the interests of shareholders and provide timely customer service. Today, the banking system of Ukraine is in a severe recession that has already turned into a deep depression. In fact, one in three banks have been declared insolvent, no deposits are made, and lending has virtually stopped. A key precondition for overcoming an economic and the banking crisis a qualitatively new model for the monetary regulation, based on incentives for the recovery of monetary sovereignty and the enhancement of economic development primarily through credit support businesses in Ukraine as the foundation of a competitive market environment. However, the problem of assessing the effectiveness of bank credit allocation in terms of coordination of its goals with strategic objectives of the state does not have sufficient coverage in the scientific literature, particularly the assessment of the real impact bank lending on the economic development of Ukraine.

The aim of this article is to study the state of bank lending in Ukraine and give recommendations on how to defuse the crisis and increase the role of bank lending in the process of economic development. To achieve this goal, general scientific methods of empirical and theoretical research were used, including: analysis and synthesis for detail bank lending in Ukraine and the study of its impact on the real economy; methods of statistical analysis, comparison and evaluation of bank lending in Ukraine; methods of comparison, grouping and the graphical method for building tables and charts, generalization for justification of the need to resume lending in the process of the economic growth in Ukraine. Data processing was carried out using a modern computer technology (like SPSS &MS Excel).

As the researcher is not physically present in Ukraine so we try to conduct desk to desk research based on secondary data.

Data collection: Secondary data are used for the research.

This article try to find how the bank will play a role in the economic development of Ukraine. The correct picture will comes out only after the complete analysis will be done.

ТИПИ ГРОШОВИХ СИСТЕМ: ОСОБЛИВОСТІ, ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Вінниченко О.В.

*К.е.н., доцент кафедри фінансів та кредиту
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

Зеленцова А.О.

*Здобувач вищої освіти спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

Безперервний рух товарів і послуг, який відбувається в економіці, опосередковується відповідним рухом грошей. Грошовий обіг з'явився одночасно з виникненням грошей, тобто у період розкладу

первіснообщинного ладу. В умовах рабовласницького та феодального устроїв розширенню грошового обігу перешкоджали панування натурального господарства та обмеженість товарних зв'язків. Значного розвитку грошовий обіг набув при капіталізмі, коли сформувалися національні та світові товарні ринки (XVI-XVII ст.), хоча окремі їх елементи з'явилися значно раніше.

Саме в той час грошовий обіг складається у систему. Це було зумовлено тим, що у період утвердження капіталізму виникла об'єктивна необхідність зведення різних елементів грошового обігу в систему для побудови єдиної, стабільної та еластичної грошової системи [1].

Грошова система – це форма організації грошового обігу у даній країні, що склалася історично та закріплена діючим законодавством.

Основними елементами грошової системи є: найменування грошової одиниці, види державних грошових знаків (паперові, монети), що мають законну платіжну силу, регламентований безготівковий грошовий обіг, державний апарат регулювання грошового обігу [2].

За типами функціонування грошові системи поділяються на само регульовані та регульовані грошові системи. Саморегульовані грошові системи – грошові системи, що базувалися на використанні в ролі грошей благородних металів та в обслуговуванні сфери обігу монетами з благородних металів і обмінними на ці метали банкнотами. Саморегулювання полягало в механізмі грошового обігу: вартість грошей дорівнювала вартості благородних металів, які містилися в монетах або могли бути одержані в обмін на банкноти. Втручання держави було мінімальним (встановлювався лише питомий вміст благородного металу в грошовій одиниці).

Ключовим принципом сучасної грошової системи є стабільність її функціонування, що дозволяє забезпечити ефективне функціонування грошового ринку, сприяє розвитку та зміцненню національної економіки. Нестабільність окремих елементів грошової системи зменшує стійкість всіх економічних процесів, знижує рівень інвестиційної привабливості країни, гальмує розвиток виробництва, призводить до ринкових потрясінь і фінансових криз [3].

Не дивлячись на те, що грошова система кожної країни посвоєму унікальна, в розвитку грошових систем більшості країн світу простежуються загальні ознаки. Зокрема, можна виділити такі характерні ознаки сучасних грошових систем [3]: – різноманіття та постійне вдосконалення платіжних технологій; – розвиток електронних платіжних систем; – вдосконалення технологій безготівкових розрахунків, в т.ч. використання сурогатних інструментів розрахунків, платежів за допомогою мобільного телефону і т.п.; – масове поширення та збільшення кількості периферійних засобів автоматизації – терміналів і банкоматів; – вдосконалення регулювання та оптимізація витрат, пов'язаних з готівковим грошовим оборотом (раціоналізація територіального розміщення і модернізація регіональних касових центрів, оптимізація обсягів і вдосконалення технологій обробки

готівки, використання модульних систем обробки банкнот; – підвищення якості та захисних характеристик грошових знаків на основі поліпшення їх споживчих властивостей, вдосконалення та розробка нових публічних ознак банкнот з використанням спеціального дизайну, фарб і технологічних процесів; – розробка нових захисних ознак монет, вдосконалення способів їх чеканки, а також зниження вартості виготовлення монет; – постійне вдосконалення матеріально-технічної бази всієї системи грошового обігу, впровадження нових технологій, засобів механізації та автоматизації процесів роботи з готівкою; автоматизований облік операцій з прийому, передачі та зберігання банкнот і монет; – широке залучення кредитних установ до процесу обороту готівки, впровадження нових схем грошового обороту; – посилення контролю за функціонуванням грошової системи з боку центральних банків і делегування повноважень кредитним установам; – підвищення рівня взаємодії центральних і комерційних банків, інкасаторських і спеціалізованих компаній у процесі готівкого грошового обігу.

Отже, грошова система створюється державою і має нормативно-правовий характер. Для грошової системи характерні відповідні принципи, структура, механізми функціонування. У загальному вигляді призначення грошової системи в сучасних умовах полягає у створенні державного механізму забезпечення економіки грошима та підтриманні їх ефективного функціонування.

Література:

1. Грошова система та її елементи. URL: <https://xreferat.com/105/3415-1-groshova-sistema-ta-elementi.html>
2. Грошові системи та їхні типи. URL: <http://studies.in.ua/bzakon/41-33-groshov-sistemi-ta-yihn-tipi.html>
3. Міщенко С.В. Проблеми вдосконалення структури сучасної грошової валютної системи. *Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків»*. 2010. С. 167-169. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2010/52.pdf

ПЛАСТИКОВІ КАРТКИ – СУЧАСНИЙ ПЛАТІЖНИЙ ІНСТРУМЕНТ

Вінниченко О.В.

*К.е.н., доцент кафедри фінансів та кредиту
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

Коваленко А.В.

*Здобувач вищої освіти спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

В процесі інтеграції економіки України в світовий економічний простір розвиваються нові форми безготівкових розрахунків, що зумовлює підвищення попиту на використання платіжних карток для здійснення розрахунків.

Використання безготівкових форм розрахунків сприяє прозорості економіки, зменшується час та скорочуються витрати на проведення платежів. Платіжні картки займають провідне місце як універсальний міжнародний засіб платежу.

Ринок платіжних карток – це ринок емісії і еквайрингу платіжних карток. У сфері банківських операцій і послуг, пов'язаних з платіжними картками, відбувається постійний розвиток технологій, спрямованих як на забезпечення безперебійного функціонування, так і на забезпечення безпечного використання платіжних карток. За останні роки у сфері обслуговування платіжних карток були розвинені технології переказу грошових коштів з однієї банківської картки на іншу, технології, що забезпечують здійснення платіжної операції без використання самої банківської картки. У сучасних умовах основні платіжні системи світу American Express, MasterCard, Visa запроваджують різноманітні безконтактні способи оплати. Прогресивно розробляється мобільне програмне забезпечення роботи з банківськими картками. Великі банки прагнуть використовувати всі новітні технології у своїй діяльності, викликаючи необхідність інших банків-емітентів не відставати в розвитку, що в кінцевому підсумку має позитивний ефект для населення, як основного користувача платіжних карток [1].

Сучасний етап розвитку ринку платіжних карток в Україні характеризується розширенням платіжної інфраструктури для проведення безготівкових операцій, зростає мережа торгівельних платіжних терміналів поряд з цим продовжує розширюватися безконтактна платіжна інфраструктура на основі таких сервісів як Apple Pay та Google Pay.

За перше півріччя 2020 року обсяги операцій з використанням платіжних карток становили 982,8 млрд. грн., з яких 42% – перекази з картки на картку, 23% – операції з оплати товарів та послуг у мережі інтернет, 27% – розрахунки з використанням платіжних терміналів.

Найбільш прогресивними у роботі з платіжними картками залишаються ПАТ КБ «ПриватБанк», АТ «Ощадбанк», АТ «Райффайзен Банк Аваль», АТ «УкрСиббанк» та ПАТ «ПУМБ».

Широке поширення безготівкових платежів робить електронні інструменти більш доступними і необхідними для широких верств населення. Таким чином, збільшується охоплення населення послугами банківської системи, що зменшує непродуктивні готівкові заощадження, стимулює розвиток малого бізнесу і зменшує роль тіньових фінансових послуг. Створену за роки незалежності систему електронних платежів в Україні умовно можна розділити на три сегменти – це загальнодержавна система електронних міжбанківських платежів, двосторонні міжбанківські розрахунки, системи роздрібних електронних платежів (банківські переведення, платіжні карти, системи грошових переказів, мобільні платежі й електронні гроші). Відповідно до українського законодавства в країні функціонують такі типи платіжних систем, які класифікуються по

типу організації, що ініціювала їх створення. Створені НБУ – це система електронних платежів, Національна система масових електронних платежів. Створені державними банками й державними установами – платіжні системи державних банків, Державного казначейства України, поштового зв'язку «Укрпошта». У приватному секторі створені внутрішньодержавні і міжнародні платіжні системи банків і небанківських установ [2].

Українці впевнено віддають перевагу безготівковим операціям із використанням платіжних карток. Здебільшого – завдяки розширенню безконтактної платіжної інфраструктури та змінам у платіжних звичках. Водночас, у 2020 році додатковим фактором, що сприяв відмові населення від готівки, стало поширення пандемії коронавірусу (COVID-19) та пов'язана з цим активна кампанія Національного банку та банків на підтримку онлайн операцій. Люди майже не знімають готівку, знизилася трансакції через банкомати, натомість кількість та обсяг онлайн платежів істотно зросли [3].

Отже, ринок пластикових карток в Україні динамічно розвивається. Але робота платіжних систем в Україні засвідчує, що картки переважно використовуються для переказів з картки на картку, оплати товарів та послуг через інтернет.

Література:

1. Бондарець О.М., Бондаренко Л.Ф., Водолазська Н.В., Хиль Л.П. Стан, проблеми та перспективи розвитку ринку платіжних карток в Україні. Бізнес Інформ. 2018. № 8. С.153 – 157.
2. Євдокімова М.О. Ринок платіжних карток в Україні, його розвиток. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. Випуск 15. Ч.1.С. 106 – 109.
3. Козак Д.В, Стан розвитку платіжних карток в Україні у 2020 році. URL: <http://libfor.com/index.php?newsid=3776>

ВАЛЮТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ І КОНТРОЛЬ В УКРАЇНІ

Вінниченко О.В.

*К.е.н., доцент кафедри фінансів та кредиту
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

Матвієнко С.С.

*Здобувач вищої освіти спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

Сучасна високоефективна українська економіка неможлива без розвинутого фінансового ринку, складовою частиною якого є валютний ринок. Оскільки в останні роки валютний ринок розвивався дуже швидкими темпами, саме тому валютні відносини потребують

надзвичайної уваги з боку держави за допомогою валютного регулювання та контролю.

Валютне регулювання - діяльність Національного банку України та в установлених цим Законом випадках Кабінету Міністрів України, спрямована на регламентацію здійснення валютних операцій суб'єктами валютних операцій і уповноваженими установами [1].

Засоби валютного регулювання спрямовані на визначення засад внутрішньої та зовнішньої валютної політики держави та формування і розвиток внутрішнього валютного ринку України, який сформований завдяки відносинам з основними партнерами з економічного співробітництва: країнами Євросоюзу та США. На момент розгортання світової фінансової кризи Україна не була здатною чинити опір деструктивним впливам політичних і економічних зовнішніх та внутрішніх явищ.

Основними інструментами валютного регулювання є такі:

- валютні обмеження – ефективний інструмент валютного регулювання, бо запровадивши чи скасувавши те чи інше обмеження на деякий вид операцій, держава може відчутно вплинути на відповідний валютний потік у необхідному їй напрямку. Однак цей інструмент має переважно адміністративний характер і не є бажаним в умовах ринкової економіки. Сьогодні в Україні цей інструмент є одним з ключових у валютному регулюванні, проте в подальшому планується знизити його роль в цьому процесі.

- Курсова політика – полягає в цілеспрямованому впровадженні комплексу заходів для корекції курсу національної валюти. В залежності від поставленої державою мети може проводитися політика девальвації чи ревальвації.

- Облікова (дисконтна) політика – полягає в підвищенні чи зниженні облікової ставки та відповідній зміні ставки позичкового проценту;

- Валютна інтервенція – полягає у впливі на стан валютного ринку шляхом купівлі та продажу центральним банком іноземної валюти.

Ще одним важливих завдань національної валютної системи, що нерозривно пов'язано з валютним регулюванням є здійснення валютного контролю. Валютний контроль – це сукупність заходів, що реалізуються державою та уповноваженими нею органами щодо контролю над всіма або деякими операціями з іноземною валютою або дорогоцінними металами з метою дотримання валютного законодавства за участю резидентів і нерезидентів.

Чим складніше економічна ситуація в державі, тим більші валютні обмеження та валютний контроль з боку держави.

Також потрібно зазначити, що різкі перепади курсу валют негативно впливають на економіку країни, а для України протягом багатьох років зміни валютних курсів дають виключно негативний результат. Така

ситуація може бути вирішена тільки за допомогою ефективної валютної політики[2,с.369].

Зараз система валютного регулювання України знаходиться на етапі модернізації. У зв'язку з введенням в дію Закону "Про валюті і валютні операції" [1] Нацбанк адаптує свої нормативно-правові акти до нових законодавчих правил в цій сфері. Мова йде про покрокове зняття усіх валютних обмежень відповідно до темпів поліпшення макроекономічних умов в Україні, а також прийняття низки законодавчих актів, спрямованих на підвищення якості регулювання фінансового ринку та попередження непродуктивного відпливу капіталу з країни.

Серед головних пріоритетів Національного банку –зняття низки обмежень, які створюють найбільше додаткових труднощів для ведення зовнішньоекономічної діяльності і стримують нові іноземні інвестиції в Україну. Зокрема і насамперед [3]:

- поступове зниження і скасування вимог до обов'язкового продажу валютної виручки;
- скасування вимоги щодо попереднього резервування коштів для купівлі іноземної валюти (купівля на умовах T+1);
- зниження та/або скасування ліміту на репатріацію дивідендів;
- скасування граничних строків розрахунків за операціями резидентів з експорту та імпорту товарів, але не раніше прийняття законопроекту щодо протидії BEPS;
- скасування заборони на купівлю іноземної валюти за кредитні кошти;
- скасування додаткового нагляду за взаємозаліком валютних зобов'язань;
- підвищення і скасування ліміту на купівлю фізособами готівкової іноземної валюти в межах 150 тис. грн/день.

Серед іншого акцент зроблений на ослаблення валютних обмежень як для громадян, так і для бізнесу. Але валютна лібералізація буде впроваджена тільки за сприятливих макроекономічних та фінансових умов.

Література:

1. Закон України «Про валюту і валютні операції». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text> (Дата звернення 08.11.2020)

2. Віблій П.І., Горбова Х.В., Федак Б.А., Проблеми валютного регулювання в Україні. Національний університет "Львівська політехніка", 2015.

3. Національний банк затвердив нову систему валютного регулювання та оприлюднив дорожню карту валютної лібералізації URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zatverdiv-novu-sistemu-valyutnogo-regulyuvannya-ta-oprilyudniv-dorojnyu-kartu-valyutnoyi-liberalizatsiyi>

ВАЛЮТНИЙ КУРС І КУРСОВА ПОЛІТИКА

Вінниченко О.В.

*К.е.н., доцент кафедри фінансів та кредиту
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

Степаненко В.М.

*Здобувач вищої освіти спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

Більшість зовнішньоекономічних операцій передбачають обмін національної валюти на валюти інших країн світу, що в свою чергу потребує встановлення відповідних співвідношень обміну валют, тобто їх валютних курсів. Встановлення валютного курсу необхідно для різних цілей: для обміну валютами під час торгівлі, під час проведення кредитних та інших операцій; для оцінки рахунків фірм та організацій в іноземній валюті; для порівняння рівня цін на світових ринках та ринках різних країн, а також встановлення співвідношень інших вартісних показників та ін.

Валютний курс формується під впливом співвідношення попиту та пропозиції валюти, які визначаються багатьма чинниками:

- динаміка національного доходу країни – при зростанні національного доходу підвищується попит на іноземні товари, що в свою чергу призведе до притоку іноземної валюти;
- конкурентоспроможність товарів країни на світових ринках – висока конкурентоспроможність забезпечує збільшення об'ємів експорту, стимулює приток іноземної валюти та сприяє підвищенню валютного курсу цієї країни;
- темпи інфляції – чим вищий темп інфляції у країні, тим нижчий курс її валюти;
- стан платіжного балансу країни – активний платіжний баланс сприяє підвищенню курсу національної валюти, бо при цьому збільшується попит на неї з боку іноземних боржників;
- стан національного фінансового ринку – підвищення процентних ставок та поліпшення загального економічного стану країни приводять до підвищення валютного курсу національної валюти;
- ступінь використання валюти в міжнародних розрахунках – чим вищий ступінь використання, тим вищий курс валюти;
- ступінь довіри до валюти на національному та світовому ринках – чим вищий ступінь довіри до валюти, яка визначається економічною, політичною та соціальною стабільністю країни, тим вище її валютний курс;
- валютна політика – державне регулювання валютного курсу, спрямоване на його підвищення або зниження відповідним чином впливає на валютний курс грошової одиниці країни;
- валютні обмеження – наявність валютних обмежень знижує загальну привабливість валюти та відповідно й її курс.

Валютний курс — це співвідношення, за яким одна валюта обмінюється на іншу; або ціна грошової одиниці однієї країни, виражена у грошовій одиниці іншої країни [1].

Валютний курс відображає взаємодію середовищ національної та світової економіки. Він використовується при купівлі та продажу валюти у зв'язку з експортом та імпортом товарів чи послуг, надходженні в країну або вивозі за кордон капіталів, кредитів, прибутків тощо [1].

В структурі експорту продукції в Україні вагому складову займають сировинні товари, така структура експорту зумовлює високу волатильність і залежність від циклічності світової економіки, а це впливає на обсяг валютної виручки та валютний курс.

Теорія грошей визначає такі функції валютного курсу [1]:

- По-перше, за його допомогою долається економічна обмеженість національної грошової одиниці. Відбувається перетворення її локальної цінності в інтернаціональну. Відповідно до цього валютний курс виступає як засіб інтернаціоналізації грошових відносин, утворення світової грошової системи.

- По-друге, на основі валютних курсів здійснюється порівняння вартісних показників окремих країн, умов і результатів виробничого відтворення - продуктивності праці, заробітної плати, темпів економічного зростання, а також платіжного балансу країни.

- По-третє, за допомогою валютних курсів порівнюються національні ціни з світовими цінами та інтернаціональною вартістю. Валютний курс - це механізм реалізації інтернаціональної вартості товарів і послуг.

- По-четверте, через механізм валютних курсів перерозподіляється національний продукт між країнами-учасницями міжнародних економічних зв'язків.

Зрозуміла і передбачувана валютна політика є невідокремною частиною інвестиційної привабливості країни. А відсутність такої політики посилює економічну невизначеність, провокує вплив капіталу, нестабільність валютного курсу і, як наслідок, хронічну слабкість національної валюти і високу вартість кредитування [2].

Підвищена увага суспільства до курсу гривні як базового показника стану економіки є українською специфікою. Курс гривні до долара США є основним індикатором успішності економічної політики, орієнтиром для оцінки інфляції (у США, для прикладу, це ціна пального), найбільш доступним і зрозумілим індикатором реальної вартості гривні. І те, що більшість громадян саме його використовують як орієнтир вартості власних трудових зусиль і заощаджень, є виправданим і логічним. Вільно конвертована валюта виступає активом для інвестування, якому бізнес і населення віддають перевагу, особливо в кризових умовах. Населення заощаджує кошти в іноземній валюті, щоб захистити заощадження від знецінення [2].

Довіра до гривні є одним із важливих показників підвищення інвестиційної привабливості економіки. Стабільний курс гривні в довгостроковій перспективі сприятиме покращенню інвестиційного клімату.

Література:

1. Курсова політика та валютний курс. «Освіта.уа». Режим доступу: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/bank/19971/>

2. Дяковський Д. А. Наслідки сучасної валютно-курсової політики НБУ для соціально-економічного розвитку. *Наукові записки НаУМК*. Економічні науки. 2017. Том 2. Випуск 1. С. 39-44.

БАНКИ І НЕБАНКІВСЬКІ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІ СТРУКТУРИ, ЯК СУБ'ЄКТИ ГРОШОВОГО РИНКУ

Вінниченко О.В.

*К.е.н., доцент кафедри фінансів та кредиту
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

Тригуб Р.Г.

*Здобувач вищої освіти спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

Фінансові установи відіграють визначальну роль на всіх сегментах ринку фінансових послуг. Вони акумулюють значні обсяги вільних фінансових ресурсів та виступають джерелом для здійснення інвестицій. До числа фінансових установ належать банки, страхові компанії, недержавні пенсійні фонди, кредитні спілки та інші фінансові установи. Чим більше різновидів фінансових посередників працює на ринку, тим більш розвиненою вважається фінансова система країни.

Поняття «фінансово-кредитна система» – багатогранне і розглядається як сукупність певних елементів, що характеризують різні її аспекти. При цьому автори по-різному підходять до характеристики окремих елементів і визначення її структури. Тому чіткого розмежування й однозначного трактування цього поняття в зарубіжній і вітчизняній літературі не існує, що пов'язано з історичними і національними особливостями розвитку суспільства, а також специфікою та розмаїттям підходів до виділення сфер і ланок фінансово-кредитної системи.

Під фінансово-кредитною системою слід розуміти сукупність усіх фінансово-кредитних відносин, які виникають між економічними суб'єктами, а також фінансових посередників і ринків, суб'єктів фінансової інфраструктури та інституцій державного регулювання, які цілеспрямовано впливають на процеси формування, розподілу, перерозподілу і використання фінансових ресурсів.

Основною ланкою фінансово-кредитної системи України є банки, яким належить ключова роль у кредитно-фінансовому обслуговуванні економіки. Банк – це особлива установа, що акумулює тимчасово вільні грошові кошти, надає їх у кредит, здійснює розрахунки та інші фінансові операції.

Основне завдання банку – здійснювати посередництво в переміщенні коштів від кредиторів до позичальників.

Завдяки функціональній універсальності банки можуть надавати економічним агентам, у тому числі й небанківським посередникам, широкий асортимент різних послуг, тоді як інші посередники спеціалізуються на окремих, часто обмежених, фінансових операціях. Крім того, банки беруть активну і безпосередню участь у формуванні пропозиції грошей і в такий спосіб впливають на кон'юнктуру грошового ринку, а отже на стан фінансового посередництва в цілому і кожного посередника зокрема. Можливості такого впливу на кон'юнктуру грошового ринку і стан фінансового посередництва у небанківських посередників дуже обмежені [1].

Разом з тим посередницька діяльність небанківських фінансових інституцій істотно відрізняється від банківської [1]:

- вона не пов'язана з тими операціями, які визнані як базові банківські. Якщо законодавство окремих країн і дозволяє виконувати подібні операції окремим з таких установ, то рано чи пізно останні підпадають під вимоги банківського законодавства і набувають статусу банків;

- вона не зачіпає процесу створення депозитів і не впливає на динаміку пропозиції грошей, а отже немає потреби контролювати їх діяльність так само ретельно, як банківську, насамперед поширюючи на них вимоги обов'язкового резервування. Тому законодавство всіх країн дає їм інший статус, ніж банкам;

- вона є більш спеціалізованою, ніж банківська.

Але між тим для банків і небанківських фінансових установ основним завданням є надання фінансових послуг.

Відповідно до Закону [2] фінансовими вважаються такі послуги: торгівля валютними цінностями; залучення фінансових активів із зобов'язанням щодо наступного їх повернення; фінансовий лізинг; надання коштів у позику, в тому числі і на умовах фінансового кредиту; надання гарантій; переказ коштів; у сфері страхування; діяльність у системі накопичувального пенсійного забезпечення; професійна діяльність на ринку цінних паперів; факторинг; банківські та інші фінансові послуги, що надаються відповідно до Закону [3].

Провідне місце на ринку кредитних послуг в Україні належить банкам. Протягом останніх років приріст обсягів кредитування наданих небанківськими фінансовими установами випереджає зростання кредитного портфелю банків. Це насамперед стосується кредитування фізичних осіб, бо швидкість кредитування та зручність отримання позики сприяли зростанню обсягів таких кредитів не зважаючи на доволі високі відсотки.

Отже, банки і небанківські фінансово-кредитні установи є невід'ємною частиною фінансово-кредитної системи. Небанківські фінансово-кредитні установи відрізняються від банківських наявністю вузької спеціалізації запропонованих послуг. На окремих ринках

фінансових операцій діяльність небанківських фінансово-кредитних установ може виявитися більш ефективною.

Література:

1. Гроші та кредит: підручник / М.І. Савлук, А.М. Мороз, ІМ.Лазепко та ін. За наук. Ред. М.І. Савлука. 6 –те вид. перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2011. 589 с.

2. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>

3. Закон України «Про банки та банківську діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#n925>

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ВАЛЮТНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Вінниченко О.В.

*К.е.н., доцент кафедри фінансів та кредиту
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

Шегунова О.О.

*Здобувач вищої освіти спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

Функціонування та розвиток валютного ринку забезпечує зв'язок національної економіки зі світовим ринком.

Валютний ринок України, як і валютні ринки більшості країн світу, значною мірою відображає стан економіки країни. Його коротка (за світовими мірками) історія представлена кількома періодами, коли застосовувалися різні підходи до його регулювання. Формування валютного ринку в Україні безпосередньо пов'язане з процесами розбудови української держави та реформуванням її економіки [1]. В табл. 1 наведено основні періоди розвитку валютного ринку в Україні.

Таблиця 1 – Загальна характеристика розвитку валютного ринку в Україні

Період, роки	Загальна характеристика
1991-1995 рр.	- відсутність національного законодавства з питань валютного регулювання і валютного контролю, недосконалістю економічної й податкової політики, яка проводилась у сфері зовнішньоекономічної діяльності; - низький рівень організації роботи банківської системи у цій сфері; - наявністю незначних обсягів валютних резервів Національного банку України і реальною загрозою їх повного вичерпання в умовах девальваційного тиску на курс національної валюти; - активним використанням іноземних валют у внутрішньому грошовому обігу системи України [3].

Продовження табл.

1996-1997 рр.	<ul style="list-style-type: none"> - зниження частки кредитів, наданих Національним банком уряду; - встановленням порядку коригування процентних ставок за кредитами, наданими комерційними банками суб'єктам господарювання; - запровадженням обов'язкового резервування від коштів, які знаходяться на валютних депозитних рахунках; - застосуванням державних цінних паперів, як інструмента фінансування дефіциту бюджету [2]
1998-1999 рр.	<ul style="list-style-type: none"> - запровадження валютного коредору - з вересня 1998 р. було введено обов'язковий продаж 75% надходжень в іноземній валюті на користь резидентів і в цьому ж місяці вимогу знижено до 50 відсотків; - з грудня 1998 р. введено тимчасові обмеження щодо кредитування банківськими установами резидентів в іноземній валюті; - проведення безготівкових операцій з купівлі-продажу вільно конвертованої валюти здійснювалося лише через Українську міжбанківську та Кримську валютні біржі; - введено обов'язкове документальне підтвердження клієнтом фактичного надходження товарів та отримання послуг при розгляді заявок на купівлю іноземної валюти; - встановлено обмеження на купівлю іноземної валюти банками-нерезидентами [2].
2000-2007 рр.	<p>Вихід з економічної кризи та поступового економічного зростання, зумовленого: нарощенням обсягу виробництва, зниженням рівня інфляції, дефіциту бюджету, збільшенням експорту, що забезпечило формування позитивного сальдо поточного рахунку.</p> <p>Запроваджені стабілізаційні заходи сприяли отриманню перших за довгі роки економічної кризи прибутків підприємствами [4]</p>
2008-2009 рр.	<p>Економічна криза до причин якої можна віднести:</p> <ul style="list-style-type: none"> - загальна циклічність економічного розвитку; - іпотечна криза в США; - «перегрів» не лише фондового, але й кредитного ринків; - збільшення світових цін на сировину, у тому числі і на нафту [4] <p>Валютний коридор 7,5-7,9 грн/дол</p>
2010-2012 рр.	<p>Швидке зростання внутрішнього попиту в країнах з ринками, що розвиваються [5].</p> <p>Валютний коридор – 7,97-8,05 грн/дол</p>
2013-2020 рр.	<p>Посиленням політичної нестабільності в державі, що на початку 2014 року переросла у політичну та суспільну кризу [3]</p> <p>Встановлення валютного коридору (2013 р – 8,1-8,4 грн/дол., 2015 р – 21,45-22,62 грн/дол., 2020 р – 27,5-33,31 грн/дол)</p>

З 7 лютого 2019 року введено в дію Закон "Про валюту і валютні операції" [6], він повинен забезпечити поступовий перехід України до ліберальної моделі валютного регулювання, яка передбачає свободу здійснення валютних операцій при одночасному збереженні макроекономічної та фінансової стабільності.

Література:

1. Кроль М.М., Стасишина О.Р. Валютний ринок України: стан, проблеми й перспективи. *Сталий розвиток економіки*. 2015. № 3 (28). С. 65-70.

2. Лапчук Б.Ю. Валютна політика: Навчальний посібник / Б.Ю. Лапчук. – К.: Знання, 2008. – 212 с.

3. Офіційний сайт Національного банку України URL: <http://www.bank.gov.ua/>

4. Колдовський А.В. Особливості валютного регулювання у країнах СНД / А.В. Колдовський // Науково-практичний журнал «Інвестиції: практика та досвід». – Київ: ТОВ «ДКС центр», 2013. – № 6. – С. 49-52.

5. Белінська Я.В. Можливості і наслідки валютно-фінансової лібералізації в Україні / Я.В. Белінська // Вісник Національного банку. – 2010. – №2. – С. 16-20.

6. Закон України «Про валюту і валютні операції». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>

ВАЛЮТНІ ОПЕРАЦІЇ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Вінниченко О.В.

*К.е.н., доцент кафедри фінансів та кредиту
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

Шумаков Б.Л.

*Здобувач вищої освіти спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

Одним із напрямів банківської діяльності є валютні операції банків, які банківські установи виконують з певними ризиками, оскільки внаслідок здійснення валютних операцій в комерційному банку постійно змінюється співвідношення залишків на рахунках в іноземній валюті, які формують активи та пасиви.

Співвідношення залишків на рахунках в іноземній валюті, які формують активи та пасиви називають валютною позицією банку. Якщо сума всіх рахунків у конкретній валюті балансується, маємо закриту валютну позицію. Різниця між залишками коштів у іноземній валюті, що формують активи та пасиви у відповідних валютах, забезпечує відкриту валютну позицію. Саме така ситуація не виключає можливості отримати додаткові прибутки або зазнати додаткових збитків у разі зміни обмінних курсів валют [1].

Валютні операції обумовлені насамперед розвитком міжнародної торгівлі (переміщенням через національні границі товарів і послуг), а також міжнародним рухом капіталу. Вплив валютних відносин на відтворення стає все більш відчутним. У значній мірі це є результатом подальшої інтернаціоналізації господарського життя, істотного підвищення ролі зовнішніх факторів у національному відтворювальному процесі, появи і швидкого поширення нових фінансових інструментів [2].

Основними суб'єктами валютного ринку є комерційні банки, у яких відкривають і утримують валютні рахунки інші учасники ринку з метою

здійснення необхідних конверсійних та депозитно-кредитних операцій у валюті. Банки акумулюють (через операції з клієнтами) сукупні потреби ринку у валютних конверсіях, залучають і розміщують кошти через співробітництво з іншими банками. Крім задоволення заявок своїх клієнтів, банки проводять валютні операції самостійно за рахунок власних коштів. У зв'язку з цим валютний ринок завжди розглядається як ринок міжбанківських угод, головне місце на якому відводиться комерційним банкам [3].

З погляду класифікації валютні операції можна поділити на конверсійні операції, міжнародні розрахунки, залучення та розміщення валютних коштів, неторгові операції, ведення валютних рахунків, кореспондентські відносини, та інші. [4]

Види валютних операцій комерційних банків умовно можна поділити на чотири групи (табл. 1).

Таблиця 1 – Види валютних операцій комерційних банків

Вид валютної операції банку	Сутність валютної операції банку
Відкриття та ведення валютних рахунків клієнтури	Відкриття валютних рахунків юридичним і фізичним особам. Нарахування відсотків за залишками на рахунках.
Неторгові операції комерційного банку	- Купівлю та продаж готівкової іноземної валюти і платіжних документів в іноземній валюті. - Інкасо іноземної валюти і платіжних документів у валюті;
Встановлення кореспондентських відносин з іноземними банками	- Встановлення кореспондентських відносин з іноземними банками. - Самостійне відкриття банком рахунків для міжнародних розрахунків з іноземними банками.
- Конверсійні операції	- угоди з негайною поставкою; - строкові угоди; - угоди типу Своп; - валютний арбітраж (просторовий, часовий, конверсійний, валютний) [5].

Фінансова криза 2008 р. та 2014р. призвела до розриву між обсягами кредитів та депозитів в іноземній валюті. Найбільший дисбаланс був на початку 2016 р., в цей час обсяги кредитів перевищували обсяги депозитів майже в 2 рази, що негативно вплинуло на валютний ринок в цілому. Останнім часом цей розрив скоротився.

Відсутність стабільного валютного курсу в середньостроковій та довгостроковій перспективі при проведенні валютних операцій між економічними суб'єктами в Україні характеризується високим рівнем валютного ризику. За таких обставин банки зазнають великих збитків при проведенні кредитно-депозитних, розрахункових, неторгових, конверсійних та арбітражних операцій як за рахунок власних коштів, так і клієнтських.

Література:

1. Васюренко О.В. Банківські операції: навч. посібник / О.В. Васюренко. – 6-те вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. 318 с.

2. Береславська О.І. Валютна політика України: теорія та практика: монографія / О.І. Береславська; Нац. ун-т держ. податк. служби України, НДЦзпробл. оподаткування. Ірпінь, 2010. 330 с.

3. Васюренко О.В. Банківський нагляд / О.В. Васюренко, О.М. Сидоренко. К.: Знання, 2011. 502 с.

4. Віблій П.І. Проблеми валютного регулювання в Україні / П.І. Віблій, Х.В. Горбова, Б.А. Федак // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Львів, 2015. No 819. С. 368-372.

5. Види валютних операцій комерційних банків. URL: <https://studfile.net/preview/7415409/page:14/>

КРЕДИТУВАННЯ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Гранько К.Б.

Викладач кафедри фінансів та кредиту

Харківського національного університету будівництва та архітектури

Будівельна галузь, та безпосередньо будівництво житлової нерухомості, є одним з найголовніших складових елементів економіки держави. Для задоволення потреби населення України в житлі, необхідно збільшити обсяг будівництва житлової нерухомості приблизно в два рази. За даними Державної служби статистики України, в середньому на одного громадянина України припадає 23,8 кв.м. житла [1]. Більшість будинків зведено в 70-80 роках, а отже їх термін служби майже вичерпано і актуальним постає питання оновлення житлового фонду. Будівництво є капіталомісткою галуззю з тривалим фінансовим циклом. При цьому переважна частина будівельних компаній не має достатнього обсягу власних коштів для реалізації проектів, тому залежить від залучених коштів [2, С. 331].

Відповідно до ст. 4 Закону України «Про інвестиційну діяльність» [3], інвестування та фінансування об'єктів житлового будівництва з використанням коштів, залучених від фізичних та юридичних осіб, в тому числі в управління, може здійснюватися через фонди фінансування будівництва (ФФБ), фонди операцій з нерухомістю (ФОН), інститути спільного інвестування (ІСІ), а також шляхом емісії цільових облігацій підприємств, виконання зобов'язань за якими здійснюється шляхом передачі об'єкта (частини об'єкта) житлового будівництва. Суб'єктами такої системи фінансування є довірители, управителі, забудовники, страхові компанії, емітенти сертифікатів ФОН та власники сертифікатів ФОН.

З іншого боку, банківські установи надають широкий вибір кредитних програм для фінансування діяльності будівельних підприємств. Проте для прийняття рішення щодо надання кредиту, банки використовують методику Національного банку України для визначення розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями [4].

Встановлено [5], що 7 найбільших банків України, АТ «Ощадбанк», ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК», ПАТ «Укрсоцбанк», АТ «Райффайзен Банк Аваль», АТ «УкрСиббанк», АТ «Укрексімбанк», АБ «Укргазбанк», обслуговують 59 % великих та середніх і 57% малих підприємств галузі будівництва житлової нерухомості. За даними офіційних сайтів порівняно кредитні програми означених семи банків за наступними критеріями: термін надання кредиту, відсоткові ставки, максимальний розмір кредиту, забезпечення, комісія за надання, оплата відсотків та погашення основного боргу, особливі умови надання.

Найбільш поширеними видами кредитних програм є «Овердрафт», «Кредит під заставу депозиту», «Інвестиційний кредит» та «Фінансування обігових коштів». До графі «Інші види кредитів» потрапили переважно програми, спрямовані на фінансування великих підприємств. Банки зацікавлені в залученні та утриманні корпоративних клієнтів, з задовільним фінансовим станом та значним розміром поточної діяльності, тому термін надання та максимальний розмір кредиту коригуються під кожного такого клієнта окремо, а відсоткова ставка, як правило, менша ніж при кредитуванні малого та середнього бізнесу.

Короткострокові кредити представлені в вигляді овердрафту строком від 6 місяців до 1 року. Найнижчу відсоткову ставку за овердрафтом у національній валюті пропонує АТ «Райффайзен Банк Аваль» - від 16,5 %. В іноземній валюті – АТ «Укрексімбанк» (від 8,4 % в доларах та 7 % в євро). Максимально можливу суму залучених коштів за овердрафтом до 5 млн. грн. надає АТ «Райффайзен Банк Аваль».

Довгострокові кредити, розраховані на строк від 1 до 5 років, представлені більш широким вибором програм залежно від потреб кожного окремого підприємства та його фінансового стану. Найнижчу відсоткову ставку пропонує АТ «УкрСиббанк» (від 13,9 % в національній валюті, від 3,9 % в доларах та євро). Найдовший за терміном надання кредит, до 10 років, пропонує АТ «УкрСиббанк» під заставу нерухомості.

Підприємства будівельної галузі можуть обрати будь-яку, зручну для себе кредитну програму залежно від своїх фінансових можливостей повернення коштів, операційного циклу виробництва, розмірів бізнесу. Так, за трьома з чотирьох досліджуваних кредитних програм можливе залучення до 100 млн. грн., відсоткова ставка у національній валюті складає від 13,9 % до 27 % річних, в доларах від 8,7 % до 12 %, в євро від 7,7 % до 12 %.

Окремо необхідно підкреслити важливість впливу забезпечення на вказані показники. По-перше, в якості забезпечення приймається нерухоме майно, майнові права, порука, товари в обороті, транспортні засоби, машини, обладнання та устаткування, грошові кошти на депозитних рахунках та інше ліквідне майно. По-друге, чим надійніша застава, тим менша відсоткова ставка за кредитною програмою. Наприклад, АТ «Райффайзен Банк Аваль» пропонує «Беззаставний кредит «Довіра», але відсоткова ставка за цим кредитом одна з

найвищих – 27 % і максимальна сума позикових коштів не може перевищувати 500 тис. грн. ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» надає «Кредитний ліміт без поруки», але під найвищу відсоткову ставку – 34 %, а при простроченні платежу більше 31 дня, відсоткова ставка збільшується в два рази та складає 68 % річних. В АТ «УкрСиббанк» існує кредитна програма «Легкий овердрафт», яка хоча і надається всього під 19,0 % в гривні, але термін надання кредиту за цією програмою складає лише 6 місяців та відсотки нараховуються погодинно.

Не дивлячись на те, що всі банківські установи надають широкий вибір кредитних програм, реальним фінансуванням підприємств галузі будівництва та нерухомості займаються лише три банки з досліджуваних. У структурі кредитного портфеля АТ «Ощадбанк» 23 % припадає саме на фінансування будівельної галузі, і це найвищий показник серед досліджуваних банків. На другому місці за сумою виданих кредитів у будівельну галузь знаходиться АТ «Укрексімбанк» - 18,5 %, на третьому місці АТ «Райффайзен Банк Аваль» з показником в 9 %.

Таким чином, проведене дослідження дозволило узагальнити напрями залучення коштів для будівництва житлової нерухомості. У першу чергу будівельним підприємствам необхідно звернути свою увагу на залучення коштів від фізичних та юридичних осіб згідно Закону України «Про інвестиційну діяльність», через ФФБ, ФОН, ІСІ, а також шляхом емісії цільових облігацій. А вже потім, в залежності від фінансового стану та розміру підприємства, звертатись до банків за необхідними коштами через кредитні програми.

Література:

1. *Офіційний сайт Державної служби статистики України*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Гнатченко Є.Ю., Гайко Ю.І. Менеджмент маркетингової діяльності підприємства будівельної галузі. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. №4. С. 331-334.
3. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. №1560 – XII *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
4. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Постанова Національного банку України від 30.06.2016 р. №351. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>
5. Гранько К.Б. Встановлення напрямів залучення коштів підприємствами для будівництва житлової нерухомості. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. №17. С. 263-269.

МЕТОДИ ОЦІНКИ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ

Докуніна К.І.

*К.е.н., доцент кафедри фінансів та кредиту
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

Тригуб Р.Г.

*Здобувач вищої освіти спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

Організація кредитної політики банку в певній мірі свідчить про ефективність та результативність діяльності банку в цілому. Основною метою діяльності банку є максимізація прибутку. Проте, орієнтація на прибутковість кредитних операцій пов'язана з різними видами ризиків, які можуть призвести до збитків. Особливу увагу в цьому процесі відіграє методи оцінки кредитних ризиків.

Кредитний ризик – це наявний або потенційний ризик для надходжень і капіталу, який виникає через неспроможність сторони, що взяла на себе зобов'язання, виконати умови будь-якої фінансової угоди з банком або в інший спосіб виконати взяті на себе зобов'язання [1].

Кредитний ризик формується під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників: зовнішні – не залежать від діяльності персоналу банку, пов'язані з економічною обстановкою в країні та світі в цілому; внутрішні – пов'язані безпосередньо з діяльністю банку (кваліфікація персоналу, якість локальних документів і регламентів процедур, інформаційна безпека, організація внутрішнього контролю банку тощо).

З метою мінімізації ризиків для банку, повинні бути розроблені спеціально розроблені процедури, основним призначенням яких є попередження можливих витрат через неповернення кредитних коштів.

В Україні існує три методи оцінки банківських ризиків [2]:

- метод експертної оцінки - технічна легкість експертної оцінки і недостатність інформації про оцінювані процеси призвело до того, що в Україні існує велика кількість фахівців і спеціалізованих видань, що пропонують розроблені ними прогнози.

- статистичний метод оцінки ризику базується на аналізі коливань досліджуваного показника за певний відрізок часу, проте цей метод не вирішує одне з головних практичних завдань, яке стоїть перед суб'єктом ризику: оцінка в умовах обмеження інформаційного контуру з урахуванням індивідуальних особливостей певної ситуації.

- на врахування індивідуальності конкретної ситуації, де вибір рішення пов'язаний з ризиком, більше спрямований рейтинговий метод оцінки; головна його перевага – це можливість добору коефіцієнтів з урахуванням конкретної мети аналізу.

На думку науковців, стрес-тестування кредитних ризиків банку є одним із ключових елементів системи управління ними. Стрес-тестування використовується не тільки для оцінки кредитних ризиків, але

й для інших видів ризику - ризик ліквідності, валютний ризик, ризик зміни процентної ставки та вартості активів.

За визначенням НБУ [3], стрес-тестування (stress testing) – метод кількісної оцінки ризику, який полягає у визначенні величини неузгодженої позиції, яка наражає банк на ризик та у визначенні шокової величини зміни зовнішнього фактора – валютного курсу, процентної ставки тощо. Поєднання цих величин дає уявлення про те, яку суму збитків чи доходів отримає банк, якщо події розвиватимуться за закладеними припущеннями.

Аналіз і оцінка сукупного кредитного ризику проводиться на підставі даних про кредитний портфель, показниками якого вважають його диверсифікованість, якість та прибутковість.

Отже, в процесі дослідження визначено, що виважена кредитна політика банку, розробка дієвої системи управління кредитними операціями забезпечують результативність діяльності банку, його фінансову стійкість та стабільність.

Література:

1. Офіційний сайт Національного Банку України. URL: https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123415

2. Труш І.Є. Основні методи оцінки кредитного ризику банку в системі управління ним. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2354>

3. Офіційний сайт Національного Банку України. URL: https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123675&cat_id=123321

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ

Колєдіна К.О.

*К.е.н., викладач кафедри фінансів та кредиту
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

Невід'ємною складовою розвитку ринкових відносин в Україні є адекватна банківська система, від чіткої і злагодженої роботи якої залежить хід державного будівництва, розрахунки, безперервність товарного і грошового обігу, гнучкість і еластичність грошової системи, міцність національної валюти, розвиток реального сектору економіки та на цій основі – зростання добробуту населення країни. Ще на початку становлення банківської системи урядовими антикризовими програмами на банки як на фінансово стійкі інституції покладалась функція «локомотиву економічних реформ» [1, с. 41-42]. Однак реалії сьогодення вказують на те, що загальне соціально-економічне і політичне становище в країні ускладнює процес забезпечення фінансової стійкості банків, що

призвело до нестійкості фінансового ринку України. Про це свідчить те, що нині кожний п'ятий банк перебуває в стадії ліквідації.

Дослідженню питань щодо аналізу, оцінки та шляхів забезпечення фінансової стійкості банків значну увагу приділяли такі зарубіжні та вітчизняні науковці, як: Дзюблюк О.В., Коваленко В.В., Ключко Л.А., Крамар І.Р., Крухмаль О.В., Михайлюк Р.В., Романишин Ю.В. [1-5] та багато інших.

Забезпечення фінансової стійкості комерційного банку в сучасних умовах залишається однією з найбільш складних і невирішених проблем, не розроблених як в теоретичному і методологічному, так і в методичному та практичному аспектах. Тому, щоб якомога повніше і детальніше дослідити механізм забезпечення фінансової стійкості банку, методику її оцінки і зміцнення, необхідно, насамперед, з'ясувати сутність цієї категорії.

Дослідження наукової літератури з даної тематики показало, що на сьогодні не існує єдиного уніфікованого визначення категорії «фінансова стійкість банку». Так, Коваленко В.В. [2, с. 8] трактує фінансову стійкість банку як здатність в динамічних умовах ринкового середовища протистояти дії негативних зовнішніх та внутрішніх чинників, забезпечуючи надійність збереження та повернення вкладів юридичних та фізичних осіб, захищати інтереси акціонерів та своєчасно виконувати власні зобов'язання з метою забезпечення фінансової безпеки держави.

На думку Крухмаль О.В. [3, с. 8] під фінансовою стійкістю банку слід розуміти якісну інтегральну характеристику спроможності установи ефективно виконувати свої функції та забезпечувати цілеспрямований розвиток шляхом трансформації ресурсів та мінімізації ризиків, витримуючи вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Дзюблюк О.В. та Михайлюк Р.В. в своїй монографії [4, с. 38] наполягають на тому, що фінансова стійкість – це здатність банку в строк і в повній сумі відповідати за своїми зобов'язаннями.

Отже, провівши критичний аналіз наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених, слід відзначити, що фінансова стійкість банківських установ – це спроможність банку як цілісної системи ефективно виконувати свої функції в сучасних динамічних умовах розвитку під впливом ендогенних та екзогенних факторів забезпечуючи прибутковість та надійність збереження та повернення вкладів юридичних та фізичних осіб.

Фінансова стійкість банку забезпечується його прибутковою діяльністю з обмеженнями відносно ліквідності й надійності. Саме тому, стійкість банку знаходиться під впливом всіх напрямків його діяльності і має складну структуру з кількома основними елементами. Комерційний банк можна вважати фінансово стійким, коли він має стабільний капітал, ліквідний баланс, вважається платоспроможним і задовольняє вимоги щодо якості капіталу.

Єдиної системи показників, яка б характеризувала фінансову стійкість банку немає, тому аналітики використовують різні методики, які можуть суттєво відрізнятися. Оцінка рівня ефективності банківської діяльності здійснюється на основі розрахунку показників фінансової стійкості банку, ділової активності, ліквідності та ефективності управління банком. Методи оцінки фінансової стійкості є складовими елементами моніторингу фінансового стану банків. Так, сучасні підходи до організації моніторингу фінансового стану банків можна класифікувати наступним чином:

- коефіцієнтний аналіз й аналіз однорідних груп;
- рейтингові системи оцінки, що передбачають ранжування банків;
- комплексні оцінки банківського ризику;
- статистичні моделі;
- макропруденційний аналіз [5, с. 57-59].

Таким чином, фінансова стійкість є важливою умовою для забезпечення ефективної діяльності банку. Саме вона є рушійним елементом побудови банківської системи України в цілому. Фінансово стійкий банк – це банк, що прогресивно розвивається та демонструє позитивну динаміку при допустимих ризиках та ефективності, для якого характерним є пропорційне і збалансоване зростання його системоутворюючих компонент – капіталу, ліквідності, активів, фінансового результату. Забезпечення фінансової стійкості діяльності комерційних банків є основою стабільної банківської системи, запорукою успіху економічних перетворень і макроекономічного розвитку. Від рівня розвитку банківської системи, її ресурсного потенціалу, надійності та високого рівня платоспроможності залежить забезпеченість фінансовими ресурсами всіх галузей народного господарства.

Література

1. Ключко Л.А. Фінансова стійкість банків: теорія та методика оцінки: монографія. *Національний університет ДПС України*. Ірпінь, 2013. 246 с.
2. Коваленко В.В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: монографія. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. 228 с.
3. Крухмаль О.В. Оцінка фінансової стійкості банків: інформаційне і методичне забезпечення: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Держ. вищий навчальний заклад «УАБС НБУ». Суми. 2007. 20 с.
4. Дзюблюк О.В., Михайлюк Р.В. Фінансова стійкість банків як основна ефективного функціонування кредитної системи: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2009. 316 с.
5. Крамар І.Р., Романишин Ю.В. Оцінка фінансової стійкості банківських установ. *Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 29-31 березня 2018 р.). Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2018. Том 1. С. 57-59.

ОСОБЛИВОСТІ БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

Марченко О.В.

*К.е.н., доцент кафедри фінансів та кредиту
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

Зеленцова А.О.

*Здобувач вищої освіти спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

В умовах економіко-політичної турбулентності надійність банку та його стабільний розвиток значною мірою залежить від ефективності планування діяльності. Бізнес-планування в банківській діяльності набуває також особливого значення з огляду на зменшення обсягів ресурсів і доходів та збільшення витрат, що стало наслідком світових та внутрішніх економічних процесів. В процесі бізнес-планування визначаються мета діяльності, стратегія, умови та можливі засоби її досягнення тощо. При цьому сам бізнес-план є ключовою функцією управління в процесі прийняття рішень банком.

Бізнес-план банку безпосередньо пов'язаний з перспективною діяльністю банку й має охоплювати всі напрямки робіт та всі підрозділи банку [1]. При цьому для окремих проектів банку (наприклад, відкриття філії, придбання будівлі, складних технічних систем, банкоматів тощо) створюються окремі бізнес-плани з розрахунком економічної ефективності таких проектів.

В широкому розумінні бізнес-план є результатом досліджень і організаційної роботи. В основі його є вивчення конкретних напрямків діяльності банку на ринку за сформованих організаційно-економічних умов.

В процесі бізнес-планування українські банкіри зустрічаються з низкою перешкод, зокрема, нестабільність зовнішнього середовища, недостатність досвіду планово-прогнозової діяльності, недосконалість існуючих методичних підходів до її практичної реалізації тощо. З огляду на це проблема формування ефективної системи бізнес-планування стає актуальною і значущою для низки стейкхолдерів (для керівництва окремих підрозділів кредитної організації та банківського менеджменту в цілому, так і для клієнтів). Налагоджений механізм вироблення планових завдань, моніторингу їх виконання й своєчасного виправлення (чи корегування) дає змогу оцінити поточний стан справ у банку, виявити можливості зростання в перспективі, сформулювати позитивний імідж та підвищити надійність бізнесу.

Процес бізнес-планування діяльності банку можна розглядати як один з етапів його фінансового планування [2]. На даному етапі передбачається визначення оптимальних способів реалізації перспективних напрямків розвитку банківського бізнесу. Для цього

потрібно проаналізувати можливості реалізації нового напрямку, визначити розміри залучення додаткових ресурсів, оцінити доцільність реалізації конкретного напрямку та визначити алгоритм дій. Бізнес-планування діяльності банку реалізується у формі конкретного плану дій, який включає в себе основні заходи, терміни початку та завершення певних етапів роботи, визначення виконавців та рівня їх відповідальності, а також заплановані фінансові результати.

Література:

1. Маєвська К.О., Доценко І.О. Фінансове планування як різновид планування банківської діяльності. *Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика: Збірник наукових праць молодих вчених та студентів*. Том1 / ред. кол.: Н.А.Хрущ, Р. С. Квасницька, І. В. Форкун та інші (відп. ред. Н.А.Хрущ). Хмельницький: ХНУ, 2019. С.60-62

2. Марич, М. Г. Особливості бізнес-планування діяльності банківської установи на сучасному етапі. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2016. №17 (2) С.135-138.

ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ПАНДЕМІЄЮ КОРОНАВІРУСУ

Солодовнік О.О.

*Д.е.н., професор кафедри фінансів та кредиту
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

На початку 2020 р. багато країн світу зіткнулися з пандемією COVID-19, яка кардинально змінила соціально-економічний простір і стала викликом для органів державної влади. По мірі поширення коронавірусу у глобальному масштабі національні уряди почали застосовувати безпрецедентні карантинні заходи, спрямовані на обмеження переміщення людей через кордони і всередині країн, особисте споживання послуг та провадження господарської діяльності у широкому спектрі секторів економіки. Зниження мобільності людей, їх дистанціонування, порушення економічних зв'язків, невизначеність щодо подальшого розвитку подій та ін. фактори стали своєрідним стрес-тестом для банківської системи, ефективне функціонування якої є запорукою фінансової стабільності в країні та економічної безпеки держави.

Аналіз перебігу подій пандемічної кризи вказує на те, що зважаючи на відсутність досвіду подолання деструктивного впливу на банківську систему зовнішніх і внутрішніх чинників такого масштабу та враховуючи національну специфіку розвитку фінансово-кредитної сфери тактичні рішення центральних банків щодо забезпечення банківської безпеки приймалися індивідуально. Узагальнюючи рішучі дії центральних банків,

можна виокремити основні напрями протидії загрозам функціонування банківської системи: зниження процентних ставок на банківському ринку, збільшення кредитування реального сектору економіки та нарощування обсягів грошової маси шляхом викупів активів на ринку, зниження нормативів резервування, збільшення обсягів і строковості операцій РЕПО та ін.

Водночас, наднаціональні регулятори та міжнародні фінансові інституції також активно долучилися до вироблення заходів реагування на загрози банківській безпеці, зумовлені поширенням COVID-19. Так, у березні 2020 р. Базельський комітет із банківського нагляду провів конференцію, на якій за результатами обговорення впливу швидкого впливу коронавірусної інфекції на світову банківську систему визначено пріоритетність використання ресурсу капіталу для підтримки реального сектору економіки; Міжнародний валютний фонд завив про наявність спеціального пакета допомоги в розмірі 50 млрд дол. США для країн, що потерпають від пандемії COVID-19; Європейський центральний банк оголосив Програму екстреної закупівлі цінних паперів приватного й державного секторів у надзвичайних ситуаціях на суму 750 млрд євро; Європейський банк реконструкції та розвитку прийняв рішення про солідарний пакет підтримки економіки і бізнесу на суму 1 млрд євро на час пандемії.

Перша реакція Національного банку України (НБУ) на кризові події включала п'ять основних рішень задля забезпечення безперебійної роботи фінансової системи: 1) введення кредитних канікул (особливого пільгового періоду обслуговування кредитів для тих, хто досі сумлінно платив за ними, але зіткнувся із фінансовими труднощами через карантин); 2) заборону банкам встановлювати будь-які обмеження на зняття депозитів; 3) проведення роботи з банками щодо збереження доступності фінансових послуг попри карантин та відкладення стрес-тестування й виїзних перевірок банків на період кризи; 4) постійний вихід із продажем валюти з метою згладжування коливань обмінного курсу та обмеження ажіотажного попиту на валютному ринку; 5) підвищення вигідності безготівкових платежів шляхом скасування тарифів на роботу системи електронних платежів і подовження терміну дії платіжних карток [1]. Згодом НБУ було знижено облікову ставку з 10% до 6% річних, відтерміновано впровадження більш жорстких нормативів банківського регулювання, дещо збільшено рівень підтримки ліквідності банків й підвищено строковість короткострокових кредитів рефінансування, а також відновлено тендери з надання довгострокового рефінансування банкам терміном до п'яти років [2; 3].

Для оцінювання впливу на безпеку банківської системи України зазначених вище заходів НБУ у даному дослідженні відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [4] розраховано індикатори та індекс банківської безпеки станом на 1.01.2020 р. та 1.10.2020 р. Як свідчать розрахунки, протягом усього

досліджуваного періоду індекс банківської безпеки знаходився в межах незадовільного рівня [0,4; 0,6). Проте, його значення зросло з 0,452 на початку 2020 р. до 0,487 на кінець третього кварталу 2020 р. або на 7,7%. Така динаміка вказує на те, що вжиті регулятором заходи дали змогу втримати ситуацію та справили певний позитивний вплив на безпеку банківської системи України. Втім, аналіз індикаторів банківської безпеки вказує на те, що загрози банківській безпеці України, дія яких спостерігалась на початку 2020 р., залишаються актуальними. До того ж простежується істотне посилення дисбалансу банківських кредитів та депозитів в іноземних валютах – значення відповідного індикатора у досліджуваному періоді зросло з 91,86% до 129,0% або на 40,4 пп., що свідчить про підвищення рівня валютних ризиків.

Таким чином, на підставі викладеного доходимо таких висновків. Поширення коронавірусної інфекції COVID-19 у глобальному масштабі стало новим пробуванням для національних і міжнародних регуляторів банківської системи, міжнародних фінансових організацій та окремих банків. Завдяки реалізації комплексних дій суб'єктів банківського сектору вдалось утримати ситуацію у фінансово-кредитній сфері та забезпечити безпеку банківської системи на задовільному рівні. Зважаючи на національні особливості розвитку банківської системи України існує гостра потреба розробки заходів протидії таким загрозам банківській безпеці, як: високий рівень проблемних кредитів; посилення дисбалансу довгострокових кредитів і депозитів й дисбалансу банківських кредитів та депозитів в іноземних валютах; високий ступінь концентрації банківської системи України за збереження надмірної частки держави в банківському секторі; істотний вплив капіталу іноземних фінансових груп.

Література:

1. Дзюблук О.В. Економічний розвиток і банківський сектор в умовах глобальної пандемічної кризи. Фінанси України. 2020. № 6. С. 25-55.

2. Облікова ставка НБУ / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/stages/archive-rish>

3. Данилишин Б.М., Богдан І.В., Богдан Т.П. Модернізація монетарної політики України в контексті стабілізації економіки та посткризового зростання. Економіка України. 2020. № 6. С. 3-19.

4. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: затв. наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=MetodichniRekomendatsii>

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МВФ

Солодовнік О.О.

*Д.е.н., професор кафедри фінансів та кредиту
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

Іванов М.І.

*Здобувач вищої освіти спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

В умовах глобалізації перед країнами світу постає проблема, як найбільш ефективно здійснювати та координувати економічну політику, аби забезпечити економічне зростання, безпеку і стабільність у межах власних кордонів [1]. На сьогодні найбільш активними рушійними силами у стимулюванні глобалізаційного розвитку є міжнародні фінансові організації, які формують стійкі системні зв'язки між країнами, не обмежуючись суто валютно-фінансовими відносинами. Із середини ХХ ст. надзвичайну роль у цьому процесі відіграє Міжнародний валютний фонд (МВФ).

МВФ – це провідна міжнародна валютно-фінансова і кредитна організація, що заснована в 1944 році та налічує 189 країн-членів, які керують Фондом через Раду Директорів. З моменту свого заснування МВФ еволюціонував разом із розвитком світової економіки. Але місія, яку було покладено на цю міжнародну інституцію країнами-засновниками, залишалася незмінною: вона полягала в забезпеченні стабільності світової монетарної системи – системи обмінних курсів і міжнародних платежів. Така система дозволяла країнам дотримуватись єдиного стандарту та сприяла світовій торгівлі, економічному зростанню і підвищенню життєвих стандартів населення всіх країн [2]. Основою фінансових ресурсів МВФ є внески країн-учасниць в межах встановлених квот, розміри яких визначають право запозичення і право голосу.

Україна стала членом МВФ у 1992 р. відповідно до Закону України «Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій». Починаючи з 1994 р. вона активно співпрацює з МВФ, використовуючи його фінансові й технічні ресурси з метою досягнення макроекономічної стабілізації та створення необхідних передумов для проведення економічних реформ. Таке співробітництво здійснювалось переважно в рамках реалізації восьми спільних програм – STF (системна трансформаційна позика), Stand-by (стабілізаційна позика), Механізм розширеного фінансування (позика на підтримку розвитку), попереджувальний Stand-by [3]. Загалом в рамках співробітництва з МВФ Україна отримала 23910,76 млрд. СПЗ (еквівалент 35 млрд. дол. США) [4].

Оскільки МВФ як глобальний інститут працює на стабілізацію потенційно уразливих країн з позиції фінансово-економічних і бюджетних відносин [5], тому в сучасних умовах посилення макрофінансових дисбалансів внаслідок запровадження карантинних заходів через поширення COVID-19 співпраця з МВФ для України набуває особливого значення.

За інформацією Міністерства фінансів України у травні 2020 року в умовах невизначеності внаслідок пандемії коронавірусу МВФ були змінені підходи до виділення коштів країнам-членам у напрямку допомоги в рамках короткострокових інструментів. У зв'язку із цим перемовини між Україною та МВФ щодо започаткування нової програми відбувались в контексті програми Stand-by [4]. Зазначимо, що згідно із політикою МВФ програми Stand-by фокусуються на подоланні короткострокових фінансових проблем з платіжним балансом і передбачають зміни в монетарній і фіскальній політиках для усунення зовнішніх дисбалансів, а послідовні виплати коштів (транші) зумовлюються досягненням цілей програми через виконання спеціальних умов-критеріїв (performance criteria) [2].

Після тривалих переговорів і виконання низки попередніх заходів було досягнуто згоди з МВФ щодо започаткування нової програми для України - Програми Stand-by строком на 18 місяців та загальним обсягом 5 млрд дол. США. Рішення Ради директорів МВФ щодо схвалення нової 18-ти місячної Програми Stand-by та про виділення першого траншу за програмою у розмірі 1,5 млрд СПЗ (2,1 млрд дол. США) було прийнято 9 червня 2020 року. 11 червня 2020 року Україною отримано перший транш за Програмою обсягом 2,1 млрд. дол. США, який було спрямовано до Державного бюджету України [4].

Схвалена Радою директорів МВФ нова Програма для України Stand-by 2020 зосереджена на ключовому завданні – підтримка макроекономічної та фінансової стабільності й охоплюватиме, серед іншого такі сфери як: Фіскальна політика; Монетарна політика; Політика фінансового сектору; Енергетична політика та Антикорупційна політика [4]. Крім того, таке співробітництво сприятиме підвищенню кредитного рейтингу України на світових фінансових ринках, зменшенню боргового навантаження порівняно з ринковими запозиченнями, а також дозволить зберегти привабливість для іноземних інвесторів [5].

Отже, на підставі проведеного дослідження можна зробити висновок, що співпраця України з МВФ великою мірою надала можливість стабілізувати фінансово-економічний стан у країні в умовах трансформації економічних відносин на рубежі ХХ-ХХІ ст., а також в умовах глобальної фінансово-економічної кризи 2008-2009 рр. На сьогодні потреба подовження такого співробітництва зумовлюється необхідністю подолання макрофінансових дисбалансів, що виникли внаслідок пандемії COVID-19. Подальше співробітництво України та МВФ є стратегічно значущим, оскільки дає змогу отримувати кредитні

ресурси для впровадження структурних реформ, фінансування державного бюджету й регулювання платіжного балансу, уможлиблює доступ до кредитних ресурсів інших міжнародних фінансових інституцій та підвищує інвестиційний рейтинг країни, що є підоймами післякризового відновлення української економіки й підвищення життєвих стандартів населення.

Література

1. Шатковська А.О. Роль міжнародних фінансових організацій в умовах глобалізації світової економіки. *Наукові праці НДФІ*. 2005. Вип. 4. С. 174-181. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npndfi_2005_4_21
2. Петрик О.І. Україна та МВФ: основні аспекти співробітництва. *Економіка України*. 2019. № 5. С. 6-18.
3. Клименко К.В. Актуальні питання співробітництва України з МВФ у період викликів і загроз COVID-19. *Фінанси України*. 2020. № 7. С. 92-115.
4. Міжнародний Валютний Фонд / Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mvf>
5. Редзюк Є.В. Співпраця з МВФ: вплив на економічне зростання країн світу і України. *Економіка України*. 2019. № 5. С. 57-67.

РОЗВИТОК СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З ЄБРР ТА ЄІБ

Солодовнік О.О.

*Д.е.н., професор кафедри фінансів та кредиту
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

Рейзлер Є.Д.

*Здобувач вищої освіти спеціальності «Маркетинг»
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

У сучасних умовах існування обмежень щодо фінансових, сировинних та ресурсних можливостей й погіршення якості життя населення в Україні національна економіка потребує сторонньої допомоги, зокрема допомоги з боку міжнародних фінансових організацій, які надають кошти на реалізацію програм розвитку, кредити та безповоротні транші. Світова практика свідчить, що таке надання коштів допомагає нормалізувати фінансово-економічну ситуацію в країні та надати допомогу уряду й центральному банку у досягненні їхніх стратегічних цілей. Тому важливим завданням для України є розвиток співпраці з міжнародними фінансовими організаціями. Оскільки Україна у 2014 р. підписала Угоду про Асоціацію з ЄС, тому дослідження питання розвитку співпраці саме з європейськими фінансовими інституціями представляє значний інтерес.

Україна підписала статутні документи Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) та прийняла відповідні умови й

обов'язки члена цієї міжнародної фінансової інституції, завдяки чому набула статус країни-члена ЄБРР в серпні 1992 року. За цей період було створено, підписано та реалізовано дуже багато програм розвитку у різних галузях економіки України. Зокрема, згідно із даними Порталу реєстрів проектів МФО [1] найбільш капіталоемними проектами, що реалізовані у різних галузях української економіки, є такі проекти, як: 1) у галузі постачання електроенергії, газу - «Проект реконструкції Старобешевської ТЕС». Строк виконання проекту 11.12.1996 – 10.05.2009, сума позики 84 561 000.00 EUR, відповідальний виконавець - Міністерство енергетики та вугільної промисловості України; 2) у галузі водопостачання, каналізація, поводження з відходами - «Проект інвестицій та розвитку системи водопостачання та очищення води м. Запоріжжя». Строк виконання проекту 19.10.1999 - 19.10.2007, сума позики - 28 000 000.00 USD, відповідальний виконавець - Мінрегіон України; 3) у галузі інформація та телекомунікації - «Проект зв'язку Італія-Турція-Україна-Росія 208». Сума позики 53 120 000.00 USD, строк виконання 18.01.1991 - 02.04.2010, виконавець – Міністерство інфраструктури України; 4) у галузі транспорт, складське господарство - «Третій проект "Ремонт автомобільної дороги Київ-Чоп" 36547». Строк виконання 19.12.2006 - 12.02.2013, сума позики - 680 000 000.00 EUR, виконавець - Державне агентство автомобільних доріг України; 5) у галузі фінансова та страхова діяльність - «Проект кредитної лінії розвитку малих та середніх підприємств 269». Сума позики становить 121 185 000.00 USD, строк виконання 16.03.1995 - 16.12.2000, виконавець ГУП НБУ. На теперішній час в Україні реалізуються спільні з ЄБРР проекти у галузях транспорт, складське господарство та постачання електроенергії газу. Однією з таких програм є «Подовження третьої лінії метрополітену у м. Харків». Суть цієї програми полягає у поліпшенні транспортного обслуговування населення м. Харкова, збільшення питомої ваги пасажирських перевезень метрополітеном, збільшення експлуатаційної довжини третьої Олексіївської лінії на 3,47 км до 14,45 км, збільшення пасажиропотоку на 25 млн. пасажирів на рік. Відповідальним виконавцем є Виконавчий комітет Харківської міської ради. Орієнтована сума позики складає 160 000 000.00 EUR, а строк реалізації розпочався 13.03.2020 і триватиме до 31.12.2022. На етапі підготовки знаходяться такі програми, як: 1) у галузі постачання електроенергії, газу - програма «Закупівля верстатів КРС та покращення енергоефективності АТ «Укргазвидобування»», виконавцем є АТ «Укргазвидобування», рекомендована сума позики 51 850 000.00 EUR; 2) у галузі транспорт, складське господарство - програма «Логістична мережа», орієнтована сума позики 30 000 000.00 EUR, виконавцем є Міністерство інфраструктури України.

Отже, на підставі вивчення інформації, представленої на Порталі реєстрів проектів МФО, можемо констатувати, що ЄБРР є важливим стратегічним партнером України щодо реалізації проектів розвитку у

широкому спектрі галузей національної економіки та проектів регіонального розвитку, позитивний досвід партнерської взаємодії налічує більш ніж два десятки років.

Іншим важливим регіональним фінансовим донором для України є Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), рамкову угоду з яким було підписано у Люксембурзі 14.06.2005 р. Угода покликана сприяти наданню Банком кредитів для інвестиційних проектів, які становлять інтерес для України, та їх захисту, а також урегульовує питання статусу та режиму діяльності ЄІБ на території України, його привілеїв та імунітетів, оподаткування, конвертування валют та переведення коштів, режиму проектів та врегулювання спорів щодо фінансування. Угода про співпрацю між Україною та ЄІБ набула чинності з 8.04.2006 р. [2].

Серед виконаних спільних проектів можна виділити проект «"Україна – проект європейських доріг України" 24.062» строком з 18.12.2007 до 30.09.2011. Мета проекту - ремонт ділянок автомобільної дороги М-06, яка є частиною Третього пан'європейського коридору, та забезпечує ланку для транспортного сполучення між м. Київ та західним кордоном України з Угорщиною, Словаччиною та Польщею. Сума позики - 200 000 000.00 EUR, виконавець - Державне агентство автомобільних доріг України. Згідно із даними Порталу реєстрів проектів МФО [1] у стані виконання наразі знаходиться 15 спільних проектів України та ЄІБ у різних галузях економіки. Наприклад, проект у галузі освіти «Вища освіта України 84.172», який реалізується з метою надання університетам – учасникам проекту допомоги в підвищенні якості та надійності їх послуг та ефективності використання енергії шляхом удосконалення їхнього інституційного потенціалу за рахунок різноманітних заходів і робіт, направлених на енергозбереження та оптимізацію управлінських процесів енергоспоживання. До університетів - учасників належать вищі заклади різних міст, зокрема Харківський політехнічний інститут, Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова та Харківський авіаційний інститут. Слід також зазначити, що на етапі підготовки знаходиться 6 проектів, у т.ч. проект «Підвищення надійності підстанцій 87.554». Сума позики для його виконання становить 136 000 000.00 EUR, виконавець - НЕК «Укренерго». Метою даного проекту є підвищення ефективності та надійності роботи ОЕС України для інтеграції з мережею системних операторів передачі електроенергії Європи (ENTSO-E) шляхом заміни застарілого обладнання 12 високовольтних підстанцій Дніпровської електроенергетичної системи із одночасним переходом на сучасні схеми розподільчих пристроїв (РП) та встановлення автоматизованих систем керування технологічними процесами (АСКТП) на підстанціях.

На підставі проведеного дослідження можемо констатувати, що співпраця України з ЄБРР та ЄІБ має тривалу історію та стратегічну направленість. Спільні проекти успішно реалізовано у широкому спектрі видів економічної діяльності на різних рівнях ієрархії управління

економікою. Можна виділити наступні пріоритетні напрями подальшого розвитку співробітництва України з ЄБРР та ЄІБ [3]: підтримка економічного зростання і стратегічних реформ; інституціональний розвиток органів державної влади; розвиток енергетичного сектора економіки; розвиток державно-приватного партнерства у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності; реалізація проектів у високотехнологічних секторах економіки, які забезпечують конкурентоспроможність України на світовому ринку (космічна діяльність, авіабудування тощо); формування системи інноваційних фінансових механізмів залучення довгострокових коштів до інвестиційних цільових державних програм; розвиток ринку об'єктів інтелектуальної власності; удосконалення системи соціального захисту та підвищення якості життя населення. Подальша співпраця України з ЄБРР та ЄІБ за окресленими напрямами сприятиме формуванню підойм соціально-економічного розвитку держави та її регіонів, а також підвищенню рівня життя населення.

Література:

1. Портал реєстрів проектів МФО. URL: <https://proifi.gov.ua>
2. Сайт міністерства фінансів України URL: <https://mof.gov.ua/uk>
3. Колосова В.П., Іванова І.М. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями: сучасний стан та перспективи розширення. *Фінанси України*. 2014. № 11. С. 33-47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2014_11_5.

УПРАВЛІННЯ НЕПРАЦЮЮЧИМИ АКТИВАМИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Шептуха О.М.

*К.е.н., доцент кафедри фінансів та кредиту
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

Непрацюючі активи входять до числа найбільш системних порушень договірних відносин. Вони впливають на економіку шляхом нераціонального розподілу кредитів та зниження довіри учасників ринку, що в кінцевому підсумку уповільнює зростання економіки країни.

Непрацюючі активи – це кредитні операції, операції з придбання боргових цінних паперів, включаючи нараховані за всіма цими операціями доходи, визначені як непрацюючі активи, а також майно, яке перейшло у власність банку на підставі реалізації прав заставодержателя відповідно до умов договору застави [1].

Частка проблемних кредитів в українських банках за підсумками 2019 року вперше за останні роки знизилася нижче рівня 50% - з 54,54% на початок 2018 року до 48,36% на початок 2020 року [2].

В Україні досить великий ринок непрацюючих кредитів, який виник у результаті проведення експансіоністської кредитної політики в той час, коли стандарти оцінювання платоспроможності позичальників були низькими, а права кредиторів недостатньо захищені. Обсяг непрацюючих кредитів різко зріс у 2008 році та в 2015-2017 роках внаслідок:

- девальвації національної валюти;
- спаду економіки;
- окупації частини території України;
- виведення неплатоспроможних банків з ринку та націоналізації «Приватбанку»;
- впровадження нового підходу для визначення непрацюючих кредитів тощо.

Національний банк затвердив вимоги до управління проблемними кредитами у банках, що має на меті знизити рівень непрацюючих кредитів [3].

Положення [3] визначає перелік проблемних активів (потенційно проблемні; непрацюючі активи; стягнуте майно, що перейшло у власність банку на підставі реалізації прав заставодержателя). Також воно визначає складові процесу управління проблемними активами (система раннього реагування; запровадження інструментів врегулювання заборгованості за непрацюючими активами; управління стягнутим майном) та вимоги до організаційних аспектів управління проблемними активами (наявність трирічної стратегії та оперативного плану скорочення рівня та обсягу таких активів; створення окремого підрозділу роботи з непрацюючими активами; моніторинг ефективності процесу).

Запровадження системи раннього реагування має забезпечити виявлення на ранньому етапі потенційно проблемних активів та управління ними. Основним інструментарієм цієї системи мають стати визначені банком індикатори раннього попередження, а також комплекс потенційно прийнятних заходів, аби упередити перетворення таких активів на непрацюючі.

Щодо управління заборгованістю за непрацюючими активами, НБУ вимагає від банків розроблення та запровадження спеціальних процедур та інструментів врегулювання. Вибір найбільш прийнятних з них, включаючи реструктуризацію, позасудове або судове врегулювання, залежатиме від потенційної платоспроможності боржника, а також його готовності співпрацювати з банком.

Банки розроблятимуть стратегію управління проблемними активами, яка, серед іншого, передбачатиме наявність реалістичних цільових показників скорочення рівня та обсягу як непрацюючих активів, так і стягнутого майна, що знаходиться на балансі банку, а також шляхи досягнення цих показників.

Національний банк дозволив банкам списувати знецінені фінансові активи за рахунок резервів під очікувані збитки за відсутності обґрунтованих очікувань щодо їх відновлення.

Починаючи з 2020 року, банки до 1 жовтня аналізують знецінені активи на наявність критеріїв для списання і списують їх, що дозволяє позбавитися непрацюючих кредитів.

Допускається списання активу, за яким сформований резерв згідно з вимогами МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» в повній сумі його валової балансової вартості, якщо прострочення погашення суми боргу або його частини становить понад 36 місяців.

Також серед критеріїв для списання - відсутність за попередні 36 місяців істотних платежів в обсязі більш як 10% балансової вартості активу, надходжень від реалізації застави або звернення стягнення на забезпечення, доступу до стягнення застави протягом попередніх 36 місяців.

Крім того, можна списати актив, якщо банк тричі поспіль не зміг здійснити його продаж або в банку є інформація, що заборгованість по активу була списана іншим банком.

Відзначається, що банк не може застосовувати сприятливіші критерії для списання знецінених активів боржників – пов'язаних з банком осіб.

НБУ вважає, що списання не є прощенням боргу, і банк може продовжувати заходи щодо врегулювання заборгованості для її повернення.

Основними факторами поліпшення якості кредитних портфелів є зростання роздрібного кредитування на 30% на рік, реструктуризація кредитного портфеля двома державними банками на суму понад 30 млрд. грн., продаж проблемних кредитів та їх списання за рахунок резервів іноземними банками, зміцнення національної валюти.

Зниження рівня непрацюючих кредитів в Україні до 10% стало однією із стратегічних цілей та пріоритетів НБУ у Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року. Саме тому Уряд України особливо зацікавлений у розробці сприятливої законодавчої та регуляторної бази для залучення інвестицій на ринок непрацюючих кредитів.

Література:

1. Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах : Постанова НБУ від 11.06.2018 №64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text> (дата звернення 25.10.2020).

2. Обсяги активних операцій та частка непрацюючих кредитів в цілому по системі. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1> (дата звернення 25.10.2020).

3. Про затвердження Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України: Постанова Правління Національного банку № 97 від 18 липня 2019 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0097500-19#Text> (дата звернення 25.10.2020).

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕПОЗИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ

Шептуха О.М.

*К.е.н., доцент кафедри фінансів та кредиту
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

Федоренко Н.С.

*Магістр другого року навчання спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

Ефективна діяльність банків та масштаби їх операцій залежать від обсягу ресурсів, якими вони володіють. Більшість ресурсів комерційного банку формуються завдяки залученню коштів, а саме коштів клієнтів, більшу частину яких становлять депозити. Саме депозитні вклади відіграють важливу роль у формуванні ресурсної бази банку і служать мірилом довіри та визнання діяльності банку вкладниками.

Депозитна діяльність є однією з основних видів діяльності, що провадять комерційні банки. В умовах глобалізації ефективна депозитна політика українських банків дозволить їм зберегти свою ліквідність, розрахуватись із зобов'язаннями та мати позитивний результат від своєї діяльності. Проте фінансово-економічні проблеми, пов'язані з наслідками світової кризи в країні, гальмують розвиток депозитних послуг. Це призводить до того, що банки не займають лідируючих позицій і потребують суттєвих змін та удосконалення у сфері депозитних послуг. Саме тому дослідження динаміки змін на депозитному ринку є необхідним та актуальним.

Питанням розробки теоретичних засад формування банківських ресурсів, одним з джерел яких є депозитні операції, приділяли достатньо велику увагу відомі українські вчені: Т.І. Андрушківа [1], О. В. Дзюблюка [2], Л. Р. Маринчак [3] та ін.

Ринок депозитних послуг досліджується та аналізується багатьма вченими, дослідниками, науковцями. Виходячи з цього, існує багато різних теорій, підходів та визначень ринку. Можна виділити основні з них [4]:

1. Місце купівлі-продажу депозитних послуг та укладання депозитних угод;
2. Економічна категорія банківської діяльності, що являє собою сферу обміну з певною системою ринкових відносин між депонентом і депозитарієм;
3. Економічні відносини, пов'язані з наданням депозитних послуг, в результаті яких формується коло споживачів, попит, пропозиція, ціна.

На сучасному етапі розвитку банківської сфери спостерігається загострена конкуренція та періодичні кризові процеси. Це призводить до конкуренції між банками і як наслідок – зростає обсяг та різноманіття

банківських операцій, впроваджуються новітні послуги. Однак сьогоднішні позиції української банківської практики проведення депозитних операцій досить слабкі, тож вони потребують багатьох змін, пов'язаних з надмірною централізацією управління процесами формування і використання позикового фонду [5].

У зв'язку із глобалізаційними процесами вітчизняні банки все більше мобілізували ресурси за рахунок запозичень на міжнародних ринках капіталів у формі кредитів та іноземних інвестицій. Однак у сучасних умовах, коли міжнародні банки знизили обсяги кредитування українських банків, зважаючи на недостатність ресурсів на внутрішньому банківському ринку, посилюється значення депозитних ресурсів, які банк повинен залучити шляхом проведення різного роду депозитних операцій.

На обсяг залучених коштів впливає загальний стан не лише економіки країни, але і окремого регіону, у якому банк здійснює свою операційну діяльність. Це стосується зовнішніх ризиків, які не пов'язані з роботою банку або його клієнта. Очевидно, що в умовах нестабільного розвитку економіки банківська система повинна бути стійкою, попри те, що вона випробовує на собі всі наслідки інфляції, кризи неплатежів, бюджетного дефіциту, падіння ВВП та ін.

Чинником зростання обсягів депозитного ринку в Україні є зростання грошових доходів юридичних та фізичних осіб, що за умови відсутності фінансового ринку як альтернативи інвестування визначає депозитні вклади як головне джерело активного портфеля банку [5].

Тому в сучасних умовах господарювання банки для залучення якомога більших коштів змушені надавати, крім відсотка, додаткові фінансові бонуси своїм клієнтам. Так, наприклад, «Райффайзен Банк Аваль» пропонує корпоративним клієнтам ефективно використання тимчасово вільних коштів – розміщення на депозитних рахунках на різні строки з можливістю поповнення вкладу та дострокового зняття коштів.

Сьогодні вкладники під час ухвалення рішення про розміщення ресурсів ураховують насамперед такі фактори [6, с. 43-44]:

- 1) рівень процентної ставки по вкладах: чим надійніше банк, тим менше процентна ставка по депозитах, і навпаки: маловідомі банки пропонують максимально високі ставки, щоб бути лідерами на ринку банківських послуг і забезпечити себе ресурсами для здійснення кредитної діяльності;

- 2) спектр депозитних продуктів. В останні десятиріччя чіткі границі між окремими категоріями депозитів не є чіткими, виникають «гібридні» рахунки, що сполучають властивості різних видів депозитів;

- 3) мережа установ банку та якість обслуговування клієнтів. Розгалуженість мережі філій у сполученні з високим рівнем сервісу, витрати часу на обслуговування одного клієнта, надання можливості користуватися електронними системами розрахунків і платежів, широкий спектр операцій позитивно впливають на вибір клієнтом банку.

За даними Національного банку України [7], лідером рейтингу банків за сумами депозитного портфелю за 2019 р. виступає ПриватБанк, друге місце займає ОщадБанк і третє – Альфа-Банк.

Щодо інших тенденцій на сучасному ринку депозитних послуг, то спостерігається стрімке зниження ставок за валютними депозитами. Із банківського ринку масово зникають депозити з правом поповнення та можливістю дострокового розірвання. Депозитний ринок прямує у бік спрощення, за якого залишиться лише два види депозитів: строкові без права зняття та ощадні з вільним рухом коштів.

В останні роки зберігається тенденція до збільшення обсягу депозитів в іноземній валюті, порівняно з динамікою збільшення гривневих депозитів. Депозитний ринок переживає повільне відродження після падіння, викликаного військово-політичною невизначеністю та девальвацією національної валюти [6, с.44]. Під впливом яскраво вираженої економічної, а також політичної нестабільності України, щорічно число діючих банківських установ набуває меншого значення.

Отже, основною складовою ефективної діяльності банківської установи є наявність необхідного обсягу депозитних ресурсів. Депозитна діяльність є одним із основних видів діяльності комерційних банків, без якої їх існування втрачає будь-який сенс.

Сучасний ринок депозитних послуг є нестабільним, тому депозитна політика вітчизняних банків потребує постійного вдосконалення. Серед основних напрямів підвищення її ефективності можна назвати: удосконалення нормативно-правового регулювання захисту коштів фізичних та юридичних осіб, що знаходяться на депозитних рахунках; спрощення режиму функціонування депозитних рахунків; проведення інформування громадян про переваги та можливості депозитів з метою підвищення фінансової грамотності населення; створення інформаційної системи доступності та правдивості інформації щодо ліквідності, платоспроможності, прибутковості і рентабельності вітчизняних банків.

Література:

1. Андрушків Т.І. Депозитна політика комерційного банку та напрями її вдосконалення в умовах економічної кризи. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє*. 2012. Випуск 17. С. 3-13.

2. Дзюблюк О.В. Оптимізація формування ресурсної бази комерційних банків. *Банківська справа*. 2008. № 5. С. 38-47.

3. Маринчак Л.Р. Оцінка ефективності залучення депозитів у системі ресурсного забезпечення вітчизняних банків. *Наукові записки*. 2013. Випуск 22. С. 63-67.

4. Матвієнко І.Л. Ринок депозитних послуг в Україні: становлення, сучасні тенденції та динаміка розвитку. *Економічний вісник університету*. 2018. № 36/1. С. 236 – 243.

5. Матлага Л.О. Проблеми та тенденції розвитку депозитної політики банківських установ України. *Економічний аналіз*. 2014. Том 15. № 1. С. 274-283.

6. Лункіна Т.І. Сучасний стан та напрями розвитку депозитних операцій банківських установ України. *Наукові праці*. Економіка. 2017. Том 302. № 290. С. 43-45.

7. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua/> (дата звернення 25.10.2020).

Наукове видання

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

19 листопада 2020 р.

Відповідальний за випуск: проф. Успенко В.І.

Комп'ютерне редагування: Докуніна К.І.

Підписано до друку 05.11.2020 р. Формат 60*84 1/16.
Папір офсетний. Наклад 100 прим.

ДЛЯ НОТАТОК